

SUVANNON

SEUTU

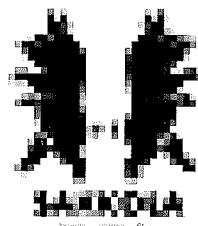
SAKKOLAN JA METSÄPIRTIN PITÄJÄLEHTI



SUVANNON YMPÄRISTÖN
KOTISEUTULEHTI



N:o 8 • 2001
J O U L U K U U



Kiitos kuluneesta vuodesta ystäville
ja
yhteistyökumppaneille!
**RAUHAISAA JOULUNAIKAA ja
MENESTYKSEKÄSTÄ
UUTTA VUOTTA 2002**

Sakkola-Säätiö Sakkola-Museo
Suvannon Seutu

**SAKKOLA-SEURA ry KIITTÄÄ KAIKKIA
Jäseniään ja Sakkola-Säätiötä kuluneesta vuodesta
Toivottaen RAUHALLISTA JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!**

Kaunista Joulua ja Hyvää Uutta Vuotta 2002!

Kiitos Suvannon Seudulle ja Suvanto Säätiölle kuluneesta vuodesta.
Metsäpirttiläiset ovat ottamassa ”omakseen” Suvannon Seudun sivut, joiden ansiosta
voimme pitää yhteyttä toisiimme. Kiitokset myös kaikille pioneerikirjoittajille,
jotka ovat lähteneet leikkiin mukaan.

Kiitoksia myös tilauksien hankkijoille ja lehden uusille tilaajille,
jotka antavat näin tukensa uudelle tiedotustavalle.

Ensi vuonna jatkamme tästä. Toivon, että kaikki joilla on sanottavaa,
tarttuisivat kainostelematta kynään ja lähettäisivät kirjoituksia ja ajatuksia.
Erityisesti aidon, Metsäpirtissä eletyn elämän muistot ja tavat pitäisi tallentaa.
Suvannon Seudun sivut ovat näitäkin asioita varten avoinna.
Hyvää Joulua!

Anja Kuoppa,
Metsäpirtti-sivujen toimittaja

Talvisodan Erillinen Pataljoona 6 (Er.P 6)
Pataljoonan perinneyhdistyksen asevelijuhla pidetään Tampereella,
Suomalaisen Klubin huoneistossa, Puutarhakatu 13,
Keljan taistelun 62. vuosipäivänä 27.12.2001 klo 12.00.

Tiedustelut Heino P. Paavilainen,
Itsenäisyydenkatu 12 E 26100 Rauma. Puh/fax 02- 822 0728.

Hyvää Joulua
ja
Yhteistyörikasta
Uuden Alkua
Vuonna 2002

**VUOKSELA -
SEURA ry**

TURKKISEN TURINAT

Joulumietteitä ja -mieltä

Palasin tuokio sitten Lempäälän kirkosta kuuntelemasta kauneimpia joululauluja vaimoni Soilin kanssa.

Alkuperäinen lähdön syy oli vanhimman lapsenlapsen Ellan esiintymisen lapsikuoron matkassa, sehän äijän mielen herkisti. Kuorojen soljuessa vuoron perään kirkon kuoriin joululauluja helkyttämään aloin tutkailemaan karjalaisten, varsinkin sakkolalaissyntyisten tai heidän jälkeläistensä joukkoa. Ja olihan heitä aika ryhmä esiintymässä. Totesin karjalaisen laulun ja sanan mahdin levinneen evakkojen myötä kaikkialle Suomeen tuoden oman lisävärinsä yhteiselo.

Joululaulujen myötä mietin, mitä tapoja ja perinteitä omassa kodissamme on Sakkolasta tuotunaisänperintönä. Ainakin jouluatriaan ja joulukirkkoon

liittyy eläviä lapsuusmuistoja.

Juoksijaruuna Veikon kanssa kirkolle päin mentiin jouluaamuna rauhaisaa tahtia, kuunneltiin puoliuunisena joulujumalanpalvelus ja sitten lähdettiin aamuhämärässä vauhdilla kotia kohti, niin että kavioista tierat lentelivät. Mukana oli useita haparaissyntyisiä isäntiä: Leppäselältä, Nuoralta, Pajarilta ja muiltakin Sakkolan kyliltä Lempäälään matkanneita. Mieleeni tulevat Naskalin Jalmarin ja Väinön sekä Kallosen ja Karvoset, Ruunat, Makkarat, Uosukaiset ja Häsät näin äkkiseltään.

Karjalanpiiraat ja kakkarat, oman sian kinkku ja syltity odottivat kotivassassa syksyisen lahtauksentuloksena. Pääsinpä sitten keväänkorvalla saippuankin tekoon teurasjätteistä. Livekiveä ja suurimuuripata siihen tarvittiin.

Hevonen oli isälleni tärkeä työtoveri rahdissa ja kilpa-ajossa. Niinpä ruuna Veikolle valmistettiin jouluape erityisen hyvin ja karjallekin tuotiin navettaan pieni joulukuusi vasikkakarsinan reunaan.

Tapaninpäivä oli sitten jännittävää aikaa, kun lähdettiin Tahvanan etsimään naapureista. Uskon sen olleen sakkolalaisevakoille tärkeä perinteen säilyttäminen ja tapaaminenvuosikau-

sia, ainakin isälleni ja muille Haparaisista lähteneille, joiden luona vierailimme rekipelissä pitkin Tapaninpäivää.

Taisipa hivenen väsymyksen päivän mittaan yllättää ajurit nurkan takana käyntien jälkeen.

Sääli, ettei tänä päivänä kiireen keskellä ehditä tai haluta uhrata aikaa joulun ajan valmisteluun ja seurusteluun. Mummit ja äijät, ottakaapa ohjat käsiinne ja siirtäkää karjalaista joulupe-rinnettävunukoillenne, jotka kyllä ymmärtävät tietokoneen ja legojen päälle, mutta perinteiset käden taidot ja perinneleikit tahtovat jäädä unholaan.

Pankaapa samalla opettaessanne jälkipolvia jotakin paperille tai nauhalla niin, että saamme muistonne ja muistelonne myös Sakkola -museoon talteen meidän kaikkien riemuksi ja tuleviennäyttelyiden pohjaksi.

Ehtoo kallistuu yöksi ja tuo Ruokolahden eukko eli armas vaimo vuotelee viereensä.

Siispä toivottelen rauhaisaa joulun-aikaa Suvannon Seudun lukijoille ja onnellista uutta vuotta 2002.

Hannu Viljonpoika Turkinen

TOIMITUKSEN TUOLI

Joulun 2001 on edessämme, toivotaan kaikille rauhallisia, lempeitä joulunpyhiä, sukulaisten ja ystävien tapaamista, lämmintä joulumieltä!

Kulunut vuosi on tuonut Suvannon Seutuun suuren muutoksen, kun Metsäpirtin väki on liittynyt mukaan pitäjälehdessä tekoon. Suunnitteilla on myös, että lehti entisestään laajenee, mikäli vuokselalaiset liittyvät joukkoomme.

Yhteistyö on tervetullutta ja osoittaa sen, että karjalaisuus elää ja voi

hyvin. Yhteistyössä on voimaa, jonka avulla pitäjälehti astelee tulevaisuuteen luottaen uuteen vuoteen 2002.

Syyskuun 11. päivä 2001 jää myös aikakirjoihin, jonka varmasti jokainen kynnelle kykenevä muistaa. Terroristi-iskut Yhdysvaltoihin ja siitä seuranneet vastaiskut ovat vieneet amerikkalaisia kumppaneineen sotaan ääri-islamilaista Taleban-liikettä vastaan. Sodan tapahtumia saamme päivittäin tiedotusvälineistä seurata. Miten tilanne etenee ja löytyykö rauhan avaimia, on vaikea ennustaa.

Karjalaisten ja heidän jälkipolvien sa kaipuu sodassa menetetyille kotiseuduille jatkuu vuodesta ja vuosikymmenestä toiseen. Saammekin taas lukea monia muisteluja ja ajatuksia viime

kesän kotiseutumatkoilta – ja ensi kesän matkoja suunnitellaan jo kovaa kyytiä.

Vuoden 2002 ensimmäinen Suvannon Seutu ilmestyy helmikuussa.

Hyvää joulun aikaa ja vuodenvaihdetta!

Marjo Ristilä-Toikka

Seuraava Suvannon Seutu
ilmestyy helmikuussa 2002.
Aineisto
toimitukseen viimeistään
pe 25.1.2002 mennessä

Joululehden kansikuva:
Kauppapuutarhaliitto.

Joulun lahja

Jouluaattoiltana kodeissa rapistellaan lahjapapereita. Mitähän tuosta paketista löytyy? Millä tavalla minua on ilahdutettu tänä jouluna? Paketin suuruudella tai pienuudella ei ole väliä. Lahjan tarkoituksena on tuoda iloa. Monet lahjat saattavat olla hyödyllisiä lahjoja, joita tarvitaan monta kertaa. Jotkut lahjat voivat olla "kertakäyttölahjoja", jotka ilahduttavat saajaansa sillä hetkellä, mutta jäävät sitten unohduksiin.

Jumalan joululahja on erilainen. "Tänään on teille syntynyt Vapahtaja." Se on lahja, joka annetaan meille jouluna, ja joka joulu Jumalan lahja on sama. Joulua ei olisi, jos tätä lahjaa ei olisi. Onhan Jeesuksen syntymä joulumme vieton syy!

Enkelit ilmoittivat paimenille tuon sanoman. Näille tuli kiire katsomaan, mitä oikein oli tapahtunut. Enkelit iloitsivat. He lauloivat maailman ensimmäistä joululaulua: "Jumalan on kunnia korkeuksissa." Paimenet polvistuivat seimen ääreen. Tietäjät tulivat, eivät vain katsomaan jouluna syntynyttä, vaan myös itse tuomaan lahjoja vastasyntyneelle.

Jumalan joululahja ei ollut "kertakäyttölahja". Se ei ollut vain ensimmäistä joulua varten. Tätä lahjaa ei ole meille annettu vain jouluna iloittavaksi. Jumalan lahja on "kestolahja". Sen käärepapereita voimme ja saamme avata päivittäin vuoden aikana. Aina sieltä löytyy uutta. Kynttilän päivänä tuosta paketista loistaa valo. Simeonin sanat "minun silmäni ovat nähneet valon" tuovat ilon kohtaamisesta, jossa hän sai tavata pienen Jeesus-lapsen temppelissä. Kiirastorstaina löytyvät paketista sanat "teidän edestänne annettu". Pääsiäisen aikaan tuo lahja merkitys kertoo Jeesuksen ylösnousemuksesta. Helluntain tuulet tuovat Jumalan Pyhän Hengen meidän luoksemme.

Pitkin vuotta meitä ilahduttavat Jeesuksen monet sanat ja opetukset. Pakettia vähitellen avaamalla sieltä löytyy evästä elämän matkallemme.

JOULUNLAHJAAKOKO
VUODEKSITOIVOTTAEN

Leena Repo

PERINNETUOTTEITA TARJOLLA KARJALAN KANNAKSELTA, OSTA VAIKKA LAHJOIKSI!

Videokasetteja HOVINMÄEN JUHLASTA 9.6.2001, noin 1,5 tunnin kooste muistomerkin uudelleenvihkimisestä ja Hovinkylän syntymän 90-vuotisjuhlasta. Myös kasetteja TALKOOMAT-KOISTA v. 2000 on saatavana. 150 mk/ kpl.

Pietarilaisen Dimitri Shitovin VÄRIKUVAKORTTEJA "SAKKOLA – MUISTOJEN SEUTU". 20 mk/ 4 kpl.
Vaikkapa joulukorteiksi! Myös lahjoitusmaa-aiheisia "PRONSSIKORTTEJA" vielä saatavana. 10 mk/ kpl.

Lahjoitusmaa-alueiden historiaa kautta aikojen "HOVINKYLÄ 1911-2001" 90-vuotisjuhlakirjassa. 250 sivua koviin kluuttikansiin sidottuna. 250 mk / kirja. Myös 80-vuotisjuhlakirjaa "HOVINKYLÄ 1911-1991" saatavana muovikansiin sidottuna. 150 mk/ kpl.

Tiedustelut ja tilaukset HOVINKYLÄSEURALTA:
Soini Hartikainen, puh. 03- 675 1482, 0400 207 844 tai
Meeri Häkkinen, puh. 09 – 801 1381

AUNE KOPPASSEN 440-sivuinen "JUURET SYVÄLLÄ KARJALASSA" –kirja

on joululahjaksi soveltua ja
suositeltava kotiseutukirja.
Siinä on kuvauksia Vuoksen ja
Suvannon rantamilta
lähtien Imatralta
ja päätyen Metsäpirtin kautta
Kiviniemeen ja evakkomatkalle.
Kirjassa on runsas kuvitus.

Juuret syvällä Karjalassa
–omakustannetta voi tiedustella
Aune Koppaselta,
puh. 03- 222 1732,
osoite Hatanpään valtatie 12 C
62, 33100 Tampere

PAUKUN PALSTA

Rajariita Sakkolassa

Karjalankaksella ja muuallakin entisen Neuvostoliiton luoteisrajalla oli rajakahakka 62 vuotta sitten. Rajakahakaksi sitä ilmeisesti kut-



sutaan vieläkin Venäjän historiassa, sillä neuvostokäsityksen mukaan varsinainen sota, siis toinen maailmansota, alkoi vasta kesällä 1941. Meillä kyseistä rajakahakkaa kutsutaan Talvisodaksi. Talvisodan jälkeen rajoja siirrettiin ja Neuvostoliitto otti Suomelta itselleen laajat alueet historian hämäristä saakka perinteisesti suomalaisten asutamia maita.

Pienemmässä mittakaavassa meillä Sakkola säätiössä on myöskin ollut pieni "rajakahakka" Petäjäjärven Hovinkylän Hovinmäellä. Viime keväänä Lahjotusmaatalonpoikien muistomer-

kin naapurissa pietarilainen kesäasukas Valerij Tjukin ryhtyi ilman rakennuslupaa rakentamaan ulkorakennustaan osittain meidän haltuumme luovutetulle tontille. Asiasta ilmoitettiin naapurille välittömästi ja pyrittiin kaikkiin keinoin pysäyttämään hänen rakennuspuuhansa.

Kesän aikana Tjukinin komea ulkorakennus nousi harjakorkeuteensa ja lähes valmiiksi. Meidän huomautuksillamme ja valituksillamme ei ollut mitään vaikutusta. Syksyllä lähdimme Soini Hartikaisen kanssa selvittämään asiaa Käkisalmen virastoihin, että saako Venäjällä rakentaa toisen maalle. Itse olin sitä mieltä, että emme luovuta meidän haltuumme luovutettua maata ilman taistelua, kun isämme eivät luovuttaneet.

Käkisalmen virastoissa saimme kuitenkin kokea voimattomuutemme ja kyvyttömyytemme hoitaa asioita. Totesimme, että Venäjällä saa rakentaa toisen maalle. Meillä ei kerta kaikkiaan ollut mitään mahdollisuuksia estää rajan siirtämistä kolmisen metriä meidän tontin puolelle. Asia oli jo hoidettu toisella tavalla.

Elokuussa oli piirretty uusia karttoja, joiden mukaan naapurimme tontin raja tekisi mutkan meidän puolelle. Sama maa oli eri asiakirjoissa ja kartoissa annettu kahdelle eri taholle; Tjukinille ja Sakkola säätiölle.

Totesimme Soinin ja meillä tulkkina toimineen Dimitri Shitovin kassa, että tuulimyllyjä vastaan ei kannata taistella. Laiha sopu on kuitenkin aina parempi kuin lihava riita. Päätimme tyytyä siihen, että rajaa siirretään ja Tjukinin tonttia laajennetaan meidän puolelle. Toiveena esitimme, että saisimme lisää aluetta tonttimme toiselta puolelta, mutta tämä asia jäi toistaiseksi avoimeksi.

Emme Sakkola säätiössä halua missään tapauksessa minkäänlaista riitaa naapureidemme kanssa. Haluamme elää sovussa ja yhteisymmärryksessä kaikkien niiden venäläisten kassa, joiden kanssa olemme tekemisissä. Joskus vaan tuntuu aika vaikealta ymmärtää venäläistä oikeuskäytäntöä ja maanmittaustoimituksia.

Onneksi meillä on rauha maassa ja ihmisillä hyvä tahto.

Hyvää Joulua kaikille ja
Onnellista Uutta Vuotta

Hannu J. Paukku
Sakkola Säätiön
valtuuskunnan puheenjohtaja
Harjatie 5
32210 LOIMAA KK
p. 02-7628152, 0500-741296
e-mail:
hannu.paukku@punkalaidun.fi

Eräs sotien muistomerkki Suvannon palteella

"Se on hiljainen runo—, se symbolisoi Karjalan Kannaksen kohtaloa!"

Näin totesi suomeksi pietarilainen historiantutkija, kirjailija Dimitri Shitov seisottuaan muutaman minuutin ajan aivan hiljaa tämän keloutuneen petäjän edessä 3. syyskuuta 2001.

Petäjä on kasvanut Suvannon eteläpuolella Ojaniemen kylässä Ollikaisen ja Karjan tilojen rajalla Myllymäessä. Pak-suudesta päätellen se on elänyt kauan. Kuutisenkymmentä vuotta sitten se on saanut keskikohtaansa ammuksen. Lieko ammus osunut lentäessään kohti Suvannon pohjoisrantaa, vaiko etelään päin?

Pahoin haavoittuneena puu on kuitenkin sitkeästi kasvat-tanut oksiaan moneksi haaraksi. Vasemmanpuoleinen suurin haara on kurkotellut länteen naapurinaan ennen asuneiden ihmisten perään. Takanaan on kaunis ja mahtava Suvannon laakso. -SH



VUOSIA TÄYTTÄNEITÄ

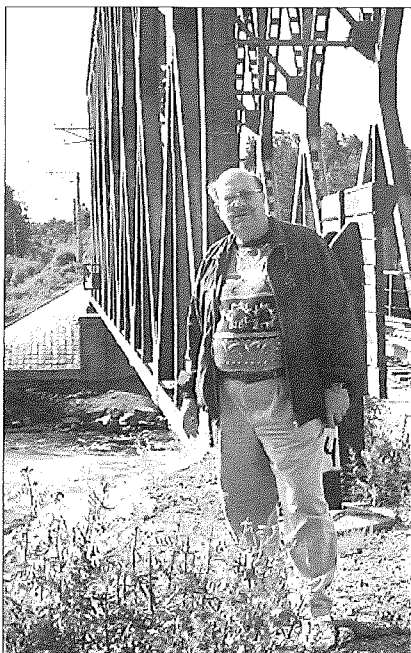
Sakkolan Kiviniemen poika Toivo "Topi" Hyyrynen vietti 70-vuotissyntymäpäiväänsä Tukholman "Sörkässä" 7. joulukuuta. Sakkolasta syksyllä 939 evakkotielle lähtenyt Topi kulki Toijalan kautta Tukholmaan, jossa on vietänyt vaiherikasta elämää 45 vuotta.

Eipä tiennyt pojannassikka Topi minne asti tietä riittää, kun äiti syksyllä 1939 sanoi pojalle: Nyt lähdetään, saat ottaa mukaan pyörän tai kelkan. Pyörän Topi otti, koska oli juuri oppinut sillä ajamaan. Pyörä kuitenkin hajosi matkan rasituksissa ja jäi tienposkeen.

Tänään Topi ajelee farmari-Volvoa, mutta muistaa vielä, kuinka opetteli pyörilemään kotikylän raitilla Mustosen konepajan mäessä.

Toijalassa välietappi

Pitkän patikkamatkan jälkeen nostettiin poika härkävaunuun ja jonkin vuorokauden kuluttua juna pysähtyi Toijalan asemalla. Toijalasta tuli Topin koti vuoteen 1956 asti. Pitkänhuisse poika kasvoi nuorukaiseksi ja kavereiden tapaan oli urheilu päällimmäisenä harrastuksena. Toijalan Valppaan riveissä Topi harrasti yleisurheilua, tähtäimessä 10-ottelijan ura. Juoksut olivat alussa salskean nuorukaisen vahvat lajit ja niissä tuli piirinmestaruuksia TUL:n Hämeen piirin kilpailuissa. Harjoituksissa Topi tutustui Toijalan kahteen "suureen poikaan", Harri Holkeriin ja Eeles Landströmiin. Jokunen vuosi sitten tapasi Topi Toijalan torilla valtioneuvos Harri Holkerin. Topi taputti valtioneuvosta olalle ja haastoi ruotsin kielellä: Muistatko Harri vielä minua? Suomea en enää osaa, olen asunut Ruotsissa kymmeniä vuosia. Valtioneuvos Harri Holkeri katseli Topia pitkään ja muisti miehen kertoen siitä ruotsiksi. Silloin Topi päästi mehevän naurun ja tokaisi, että kyllä hän vielä suomea osaa. Valtioneuvos oli hieman hämillisen näköinen, oli mennyt "halpaan". Huuliveikkona ja



Toivo tutustumassa kotikylään. Rautatiesilta on entisellä paikallaan.

koiruuden tekijänä Topi on saanut aikaan monta hauskaa tapahtumaa, silloin Toijalassa ja sittemmin tällä Tukholmassa.

Tukholmaan lakkoa pakoon

Keväällä 1956 Suomi pysähtyi yleislakkoon. Kesäkuussa Topi pakkasi repunsa ja lähti Tukholmaan töitä etsimään. Tekeväälle löytyi töitä. Ensin metallihommia, sitten kuorma-autonkuljettajana, kiinteistöhoitajana ja lopulta taksikuskina. Sitä hommaa Tokin onkin tehnyt tähän päivään asti ja tekee jatkossakin ajankuluksi, niin kuin itse asian ilmaisee.

Hyvin on Topi auton rattia pyörittänyt, jopa niin, että parisen vuotta sitten prinsessa Lilian kiinnitti Topin rintaan mitalin pitkäaikaisesta, virheettömästä ajosta.

Taksin ratissa sattuu kaikkea. Parhaiten Topin mieleen muistuu keikka, kun taksin etupenkille asetui Ruotsin pääministeri Tage Erlander ja takapenkillä opetusministeri Olof Palme. Hetken keskustelun jälkeen Erlander kysyi Topilta, että mistä maasta sinä tulet, kun tuo kieli on vähän kankeaa. Topi ei sanonut mitään, otti taksilakin päästä ja kallisti kaljuista päätänsä Erlanderin suuntaan. Pääministerin suupieleen tuli iloinen virnistys ja hän tokai-

si: Jaaaa, Kekkosen poika!

Sitten jatkettiin keskustelua ja Olof Palme sai takapenkillä olla omissa oloissaan.

Liikuntaa vapaa-aikana

Toijalassa aloitettu urheilutoiminta jatkui Tukholmassa ja siihen tuli lisäksi kansantanssi. Tukholman Suomalaisen Seuran ja US-Otavan riveissä Topi vietti vapaa-aikaansa. Hoikkaan vartaloon oli tullut kiloja ja lihaksia melkoisesti, joten juokseminen jäi taka-alalle, mutta kuula- ja kiekkokaaaret pitivät huomattavasti.

Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliiton mestaruuskilpailuista tuli mitaleita useaan otteeseen. Pesäpallossa kolme Ruotsin mestaruutta ja viiden itä-länsi ottelun muistomitali. Tullinge-Tumba SS:n lentopallojoukkueessa joitain piirinmestaruuksia.

Harrastukset yhdistystoiminnassa jatkuivat, ei tosin kuularingissä, mutta TSS:n ikinuorten toiminnassa. Kun toinen Karjalan poika Matti Ruohonen muutti Suomeen, niin Topi oli yksinoikeutettu perimään Matin viran Tukholma-oppaana Suomesta saapuville eläkeläisryhmille. Taksimies tuntee toki työpaikkansa, taksikuski se oli edellinenkin opas Matti Ruohonen. Hyvin viihtyvät vieraat Topinkin opastuksessa, luonnon väärillä leuoillaan saa Topi opastettavat pysymään hereillä rasittavan laivamatkan jälkeen.

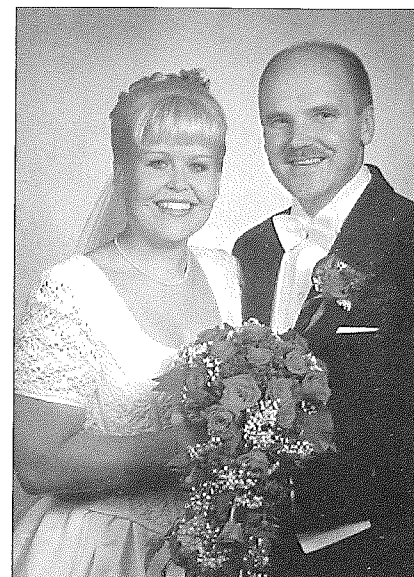
Kotiseutua katsomassa

Porttien avauduttua kotiseudulle Topi lähti kotivainioita katsomaan. Kahteen kertaan on vanhat tutut seudut tutkittu ja aina sama huomio. Kaikki vaikuttaa niin pienelle, kutistuneelle, niin kuin hän asian ilmaisee. Poissa ovat suuret mäet, kummut, kylänraitti on pienentynyt. Kodista ei ole jäljellä edes raunioita.

Löytyi kuitenkin se kivi, jolta hypättiin pyörän satulaan, kun oli lopetettu rungon välistä ajaminen. Kysyn juttutuokiomme lopuksi Topilta, pitäisikö Karjala saada takaisin Suomelle? Pitkän miettimisen jälkeen saan vastauksen:

- Ei, enpä usko, riittää, kun saa käydä katsomassa kotiseutuja. Ja mihin me ajettais siellä nykyisin asuvat ihmiset.

Vihittyjä



Erja Repo ja Pasi Karpiola vihitty Vilppulassa 21.7.2001. Erjan isä Martti, s.1927, on kotoisin Sakkolan Kaarnajoen kylästä.



90 vuotta täytti Kemissä 18.12.2001 Ines-Inkeri Hokkanen, os. Roos. Hän on kotoisin Sakkolan Kiviniemestä toispuolt' Saijanjokea.

Risto Jääskeläinen 80 vuotta 16.12.2001 veteraanikuntoutuksessa Naantalin kylpylässä. Kotikylä Sakkolassa Kirkonkylä.

Korjaus

Kimmo Laulajaisen jutussa Metsäpirtin Taipaleenkylän seutu vuonna 1780 otsikossa asustaa vuosiluku 1870, joka pitää tietysti olla 1780, jolta ajalta karttapiirroksen kuvaus on. Kohdassa 6 on myös virheellisesti luku "alle 200 metriä", mikä pitää tietysti olla alle 20 metriä.

Väitöksiä



Diplomi-insinööri Timo Käppi väiteli tekniikan tohtoriksi 23.2.2001 Tampereen teknillisessä korkeakoulussa. Timon isovanhemmat ovat kotoisin Sakkolasta. Mummo Sylvia Käppi, os. Pekkanen Riiskasta ja jo edesmennyt pappa Tahvo Käppi Noisniemestä.

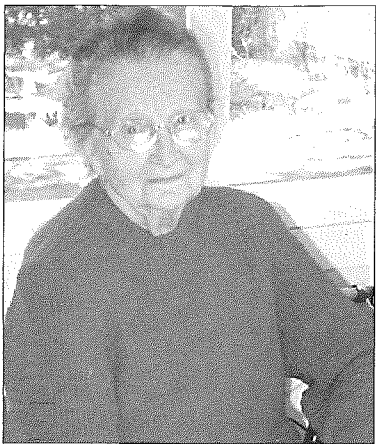
Joulu

Leivottu on leipäsiä,
piiraat piparit paistettuna.
Laitettu on laatikoita,
kinkut, makkarat maittavat,
jälkiruuat jäädytetyt,
suun mukaisiks' suunniteltu.
Lattiat on lakaistuna,
pihtipielet pyyhkielty.
Liinat on pöydille levitetty,
himmelit kattoon laitettuna.
Kuusi kaunis koristeltu,
kynttelitkin sytytetty,
piharoihut loimottaen
tervetulleeks' toivottavat:
Tule joulu kultainen.

Taimi Finni

NIMIVIRHE lipsahti edelliseen lehteen. Sivun 14 kuvassa olu mukana Martta Pajari, eikä Helvi.

KUOLLEITA



Elokuun 25. päivänä siunasi pastori Teijo Peltola äitimme, tätinsä Anna Kaasalaisen, os. Kekki. Hän syntyi 23.8.1910 Sakkolan Pannusaarella ja kuoli 14.8.2001 Kiikoisissa.

Äitimme, mummomme ja isomummomme viitoitti tien Pannusaarelle käyden lastensa ja lastenlastensa kanssa usein Sakkolassa. Hän antoi myös esimerkin perinteiden vaalimisessa ja sukupolvien ja -juurien arvostamisessa ja muistamisessa loppuun asti. Hyvin monet sukulaiset ja ystävät myös muistivat häntä usein.

Nyt sanomme hänen puolestaan ”Hyvää joulua.”

Sirkka Isola



Elvi Lehmijoki – äiti, isoäiti, lämmin ja tasapainoinen ihminen, maatalon emäntä ja monessa toimessa mukana. Kaivaten häntä muistamme; puoliso, pojan perhe, sisarukset sekä laaja omaisten ja ystävien piiri. Kanssamme Elviä muistelevat myös useat yhdistykset ja järjestöt, joissa Elvi toimi: Humpilan veteraanit ja naisjaosto, jonka

perustajajäseniin Elvi kuului, Eläkeliitto ja lauluryhmä.

Elvillä itselläänkin päällimmäisinä ajatuksissa vielä oman sairautensa keskelläkin olivat koti, perhe ja erityisesti lastenlapset. Useimmissa järjestötehtävissäänkin hän jatkoi aina sairastumiseensa asti.

Elvi Lehmijoki, os. Etuaho, syntyi 23.12.1923 Sakkolan Haparaissa. Elvin vanhemmat olivat Juho ja Emma Etuaho, os. Kerminen. Kotikylää Karjalassa Elvi kävi katsomassa 1990-luvulla kirjaten tarkasti ylös matkan kokemuksia ja tunteita. Rapamäeltä kohti Suvantoa avautuvan näkymän Elvi koki voimakkaan omakohtaisesti ja tämän tunne-elämyksen hän purki myös runoiksi.

Elvi nukkui pois sairauden murtamana 29.10.2001 Humppilassa. Humpin kirkossa siunauksen toimitti 10.11. kirkkoherra Risto Ahti. Tämän jälkeen vietettiin lämmihenkinen muistotilaisuus seurakuntatalossa omaisten ja ystävien kanssa.

Mielen täyttävät nyt muistot ja kiitollisuus hyvän ihmisen kanssa vietyistä hetkistä.

*”Hiljaa saapui lempeä yö
taukosi tuska, taukosi työ.
Sydän uupunut levon sai
valkeni ikuinen sunnuntai.”*

Elsa-sisko

Pentti Teodor Kuisma, syntynyt 9.11.1928, kuoli 7.10.2001 Vantaalla. Pentti Kuisma oli syntynyt Sakkolan Haitermassa Antti ja Anni, os. Valtonen, Kuisman perheeseen nuorimpana lapsena.

Lapsuuden ajan leikit loppuivat, kun talvisota syttyi 30.11.1939. Sota tuli lähelle heti samana aamuna, kun viholliskone putosi lähes pihapiiriimme. Me lapsetkin näimme ensimmäisen sodan uhrin, kun lentäjä kohtasi määränpäänsä yhdessä koneensa kanssa.

Alkoi evakkomatka. Kätemme annettiin junalippu, jossa luki Kylmäkoski. Myös Viiala ja Vesilahti olivat asuinpaikkoinamme. Aikanaan seurasi paluu takaisin kotipaikalle Sakkolaan. Pentti rakensi isän apuna uutta kotia hirsistä.

Jo pikkupojasta alkaen Pentti oli kiinnostunut musiikista. Kiviniemen

kasarmilla olevaan sotilassoittokuntaan haettiin uusia oppilaita. Pentti pääsi sinne kesällä 1942 soitto-oppilaaksi 14-vuotiaana. Soittokuntaa siirrettiin moneen paikkaan, aina Rukajärvelle asti.

Sitten hänen terveytensä pettää. Sotajan ankeat olot lienevät tehneet tehtävänsä. Hän kotiutettiin armeijasta 1946. Kotiuttamisen jälkeen hän sairasti vielä kauan. Musiikki jatkui harastuksena ja trumpetti vaihtui harmonikkaan.

Vuonna 1944 alkoi toinen evakkomatka. Tällä kertaa osoitteena oli Saarjärvi. Perheemme asui kirkkoherran pappilassa usean vuoden ajan. Pentti pääsi syksyllä 1953 oppilaaksi Sotainvalidien Veljesliiton Liperin Ammattioppilaitoksen sähkölinjalle. Opiskelun jälkeen hän jäi sinne töihin ja oli siellä vähän aikaa työnopettajanakin. Liperissä ollessaan hän avioitui Irjan kanssa.

Aikanaan he muuttivat Vantaalle. Pentin viimeinen työpaikka oli Finnarilla, jonka palveluksessa hän työskenteli lähes 24 vuotta. Sieltä hän jäi eläkkeelle v. 1986. Pentillä oli monia luotamus tehtäviä sekä työpaikalla että kunnallisella puolella.

Kotiseudulla Sakkolassa Pentti kävi muutamia kertoja. Tyttärilleenkin hän näytti kotipaikkansa. Ainoastaan rakennuksien perustukset ovat jäljellä.

Sairauksista huolimatta Pentti oli hyvin elämänmyönteinen ja oloonsa tyytyväinen. Haudan lepoon hänet siunasi pastori Antti Kupiainen Vantaalla Ruskeasunnan kappelissa.

”Siirryit rauhaan lempeään, silti lähellemme jäät”.

Ester-sisar

Martta Maria Lindell, os. Koppanen, syntynyt Sakkolan Vilakkalassa 25.7.1915, kuoli 16.11.2001 Vammalassa.

Raita Maria Korpisaari, os. Paukku, nukkui pois Huittisissa 24.10.2001. Hän oli syntynyt Sakkolan Keljan kylässä 28.4.1929 Ida ja Mikko Paukun ensimmäisenä lapsena. Siunaustilaisuus pidettiin läheisten läsnäollessa Huittisten kirkossa 10.11.2001.

Evakkomatkan huikea alku – äiti sinnitteli lapsensa vesikelkassa turvaan

Isä oli jo kutsuttu rintamalle. Lähtemisen uhka oli ilmassa. Pelon vallassa odoteltiin lähtökäskyä. Äiti oli minun kanssani mökissä ja kävi välillä kyselemässä naapurista asioita. Osa kylän väestä oli jo lähtenyt. Oli vaikea varautua kunnolla lähtemiseen. Äidillä oli huonot jalkineet. Hän kävi kaupassa kysymässä uusia kenkiä. Saatavilla oli vain monoja, joista äiti sai yhden. Minä olin hoidossa naapurilla sen aikaa.

Pommikoneet olivat lennelleet kaiken päivää ja pommittaneetkin. Yöllä sitten tultiin kolkuttelemaan ovelle ja annettiin määräys lähteä. Mukaan saisi ottaa vain sen, minkä kulkemaan sai.

Vihollinen oli hyvin lähellä ja käsky li lähteä heti. Äiti kyseli hätäntyneenä ohjeita, kun oli pieni, alle vuoden ikäinen lapsikin mukana. Sotilas neuvoi menemään Sudenhäntään, josta olisi kuljetus Suvannon yli kirkkorantaan. Kylä oli jo melkein tyhjä. Koko aamu-yön kuljetettiin ihmisiä yli.

Äiti lainasi naapurista vesikelkan, kääri minut pumpulitakkiin ja sijoitti siihen. Kelkkaa vetäen äiti lähti kohti Sudenhäntää. Oli kova pakkanen ja matkaa useita kilometrejä. Aamu alkoi valjeta, kun äiti pääsi Sudenhäntään. Ylikuljetuksia ei enää suoritettu valoisuuden ja pommiuhan vuoksi. Sotilaat neuvoivat äitiä lähtemään maitse kohti Kiviniemeä, josta pääsisi junaan. Mikäs sinä auttoi – oli lähdeittä tai valtamään jalkaisin pitkää matkaa.

Kulkeminen kesti koko päivän. Välillä oli mentävä metsään pommituksia suojaan. Muita kulkijoita ei enää kovin paljon ollut. Rautulaisten ryhmä oli menossa autolla samaan suuntaan, mutta äiti ei mahtunut mukaan.

Välillä levättiin tien varrella olevassa mökissä ja jatkettiin matkaa. Sotilaat yrittivät välillä auttaa ainakin kel-

kan vetämisessä. Eräs mies tuli hevosella yksinään ison kuorman kanssa. Eräs sotilas pysäytti miehen ja vaati, että äiti ja minut otettaisiin kyytiin, samoin kelkka. Mies ei ensin aikunut tehdä niin, mutta sotilaan määrätietoisuus pakotti hänet ottamaan meidät kyytiin. Niin äiti pääsi lapsineen ja kelkkoineen Kiviniemen laitaan. Silloin tuli hälytys ja kaikkien piti etsiä suojaa. Kun vaara ohi –merkki annettiin, mies löi hevosta ja lähti kiireesti eteenpäin jättäen äidin tielle. Ei auttanut muu kuin taas lähteä jalkaisin eteenpäin. Matkaa ei ollut enää kovin paljon.

Kun äiti lähestyi Kiviniemen kosken siltaa, häntä kiellettiin menemästä sillalle. Sinne ei päästetty ketään, koska siltaa pommitettiin. Äiti ei uskonut, vaan lähti juoksemaan sillan yli. Kiireessä minä putosin kelkasta, mutta onneksi äiti huomasi sen ja pysähtyi kaappaamaan minut syliinsä ja jatkoi juoksuaan. Hän pääsi yli ja kyyristyi ensimmäiseen suojaan, minkä huomasi. Se oli lumiaura, jonka siivekkeen alle hän kyyristyi. Pommit eivät osuneet siltaan, mutta maastoa tuhoutui. Kiviä ja soraa lensi auran pintaan.

Kun vaara ohi –merkki annettiin, äiti lähti liikkeelle ja silloin ilmestyi sotilaitakin, jotka kauhistelivat siviilien läsnäoloa. Äidin serkku sattui olemaan myös siinä joukossa ja kehotti kiireesti menemään asemalle. Hän ei voinut lähteä saattamaan. Äiti lähti kelkkoi-neen kohti asemaa, mutta tie oli huonossa kunnossa. Pommit olivat repineet sen paikoin ihan auki. Aseman suunnasta lähti tuttu mies juoksemaan vastaan ja tempaisi minut kainaloonsa ja auttoi äitiä selviytymään kelkkoi-neen asemalle ja kiireesti pommisuojaan. Suoja oli täynnä ihmisiä, aikuisia ja lapsia. Siellä odoteltiin tuntikausia. Yön hiljaisuudessa juna sitten pe-

ruutti hiljaa asemalle ja väki saattoi siirtyä junaan. Pimeä juna lähti liikkeelle yön turvin. Jonkun ajan kuluttua valotkin sytytettiin. Äiti sai kansamatkustajiltaan evästä, kun ei ollut älynnyt varata syömistä mukaan. Minä olin saanut osani matkan varrella. Elisenvaarassa järjestettiin ruokailu kaikille. Lapsille oli velliä. Sitten taas junaan ja matka jatkui – jonnekin. Päämäärästä ei ollut tietoa. Pitkän ajan kuluttua juna pysähtyi Varkauden asemalle.

Väki komennettiin autoihin ja äiti löysi lapsineen ja tavaroineen itsensä Rantasalmelle menevästä autosta. Törösen kirjakaupasta saimme sitten suojan ja majapaikan. Savossakin oli pommituksia, mutta niitä ei niin kovasti pelätty eikä aina menty suojaankaan. Äiti muisteli, että pastori Liesmaakin olisi ollut evakossa siellä kirjakauppi-aan luona.

Koko talvi meni Rantasalmella. Talvisodan päättymisen jälkeen äiti ohjattiin Sysmään, Nuoramoisiin. Sen jälkeen tuli siirto Lempäälään, jossa äiti toimi keittäjänä Kotiteollisuuskoulussa. Ruuanlaitto oli vaikeaa, sillä raaka-aineista oli pula. Äiti muistelee ka-naa käytetyn paljon.

Sitten tuli siirto Ruovedelle. Karjalan paikkaa vastaan saatiin mökki Ylistalon mailta Visuvedeltä.

**Ilmi Söderin kerronnasta
muistiin merkitsi tytär**

Raija Söder

Ilmi Söderin evakkotarinan oheisen muistelun on lyhennetty versio on julkaistu tänä vuonna ilmestyneessä kirjassa ”Kävit sie? Näit sie? Muistat sie? Evakkotarinoita.

Tikansaarelaiset tapasivat vuosikymmenten jälkeen

- Hyväne aika, miehä en oo näht sinnu ko sillo -42 ja sinnuu vauvan yli 60 vuotta sitte!

Tämäntapaisia tervehdyksiä kuultiin, kun tikansaarelaiset ensi kertaa tapasivat toisensa sitten Karjalasta evakkoon lähdön jälkeen.

Kasarmilan lähellä, noin kilometri päässä oli kotikylämme Tikansaari, ja on mielessämme yhä edelleen. Savuja oli noin kymmenen ja asukkaita kuutisenkymmentä. Oli maanviljelystä ja omakotiluonteista asutusta, kaikki yhden peltoaukeaman alueella, miltei näköyhteydessä toisiinsa enimmäkseen kujasten varrella.

Tapaamispaikaksi olimme sopineet Lempäälän Villa Hakkarin 3.10.2001. Siinä me sitten tervehdimme toisiamme ja jälleennäkemisen riemu oli käsin kosketeltavissa. Kyllä siinä vähän esittelyäkin tarvittiin. Silloin lapsia ja nuoria yhteisissä leikeissä, nyt monta vuosikymmentä jälkeenpäin sama iloinen ja välitön mieliala heijastui kaikkien kasvoilta. Meitä oli nyt koolla 17 tikansaarelaista tai itsensä sellaiseksi tuntevaa. Siitä sukupolvesta, silloin aikuisista, joka työllään Tikansaarta rakensi, on nyt enää muutama jäljellä. Monet heistä eivät ehtineet rajojen auettua käydä nykyistä Tikansaarta katsomassa.

Jokainen kertoi nykyisestä elämäntilanteestaan ja varsinkin niistä kokemuksista, joita oli jäänyt mieleen käyneistä rajantakaisessa kotikylässä. Sinne on ollut jopa hieman vaikeaa löytää. Kujasten kohdalla on nyt muhkurainen asfalttitie, joka oikaisee Kiviniemen suuntaan. Vanha Kasarmilaan vievä tie on jäänyt pois käytöstä. Vain muutama ennen sotia ollut rakennus on enää pystyssä. Kerrostaloja on nyt uuden tien varressa ennen kylää ja kylään on pystytetty paljon muualta siirrettyjä vanhoja rakennuksia ja muita kyhäelmiä. Pellot ovat puskittuneet.

Tikansaarelaiseksi itsensä tunteva,



Tikansaarelaiset tapasivat iloisten muistelujen merkeissä. Alarivissa vasemmalta Eila Määttänen (Leinonen), Venla Vennola (Naskali), Taimi Nikulainen (Santala.) Keskirivissä vasemmalta Ritva Kekkonen (Ojanen), Suoma Yrtti (Leinonen), Hilka Korpi (Leinonen), Pekka Höök, Irja Määttänen (Suikkanen). Ylärivissä Reijo Lehtinen, Anna Sulervo, Helvi Leinonen, Unto Santala, Leila Suikkanen (Fredriksson), Osmo Suikkanen, Raili Lehtinen (Suikkanen), Seppo Suikkanen ja Arto Suikkanen.

edesmenneen Kekkosen Jorman vaimo, vesilahtelainen Ritva kertoi monista matkoistaan Jorman kanssa Tikansaarelle. Hänellä oli myös monia hyvin järjestettyjä kuva-albumia näiltä retkiltä. Jorman koti oli säilynyt ja siellä nykyisin asuvat ihmiset ottivat heidät sydämellisesti vastaan ja iloitsivat etenkin saamistaan tuliaisista. Valokuvia oli mukana monella muullakin. Niistä voisi aikaa myöten rakentaa entistä ja nykyistä kylää esittävän dokumentin.

Lauloimme vielä Karjalaisten laulun ja aivan ilman säestystä.

Varattu aika riitti kuitenkin vain aivan alkutunnelmiin. Niinpä tapaamisia tullaan jatkamaan näillä näkymin vuosittain. Meistä useimmat asuvat Lempäälässä tai lähialueilla. Täällä on

tarkoitus tavata ensi vuonnakin samoihin aikoihin. Jos kutsu ei nyt tavoittanut aivan jokaista, niin seuraavaksi kerraksi yritetään saada kaikki kynnel-le kykenevät paikalle. Lämpimät terveiset kaikille, uutta tapaamista odottaen

Seppo Suikkanen

PS. On myös esitetty ajatus yhteisestä retkestä kotikylään ensi kevään aikana. Mikäli retki kiinnostaa ja voit lähteä mukaan, voitko ystävällisesti ilmoittaa siitä vielä tämän vuoden aikana Arto Suikkaselle osoitteeseen Kasvitarhankatu 14, 33500 Tampere. Puh. 03-2559 706.

Neulakintaisiin löytyi ohjeita

Suvannon Seudun viime numerossa kyseltiin neulakintaiden ohjeita, ja toimitukseen tulikin useampia yhteydenottoja asian tiimoilta. Mukana seurasi myös valokopioita ohjeista.

Kotiteollisuuslehdessä vuonna 1956 julkaistut ohjeet lähetti Marjatta Ala-Jaskanen. Tellervo Soisalo-Soininen on otsikoinut juttunsa VANHAAN TAPPAAN VALMISTETTU TYÖKINNAS.

Jutun alussa todetaan, että hautakäivästen yhteydessä tehtyjen löytöjen perusteella on päätelty, että "Suomessa ainakin jo 600 vuotta on tehty neulalla kintaita, jopa sukkiakin." Ja juttu jatkuu:

"Ruotsissa on turvekerroksista löytynyt kinnas, jonka arvellaan olevan vuosilta 200-300 jKr. Egyptin hautalöydöistä on peräisin sukka 4.-5. vuosisadalta eKr."

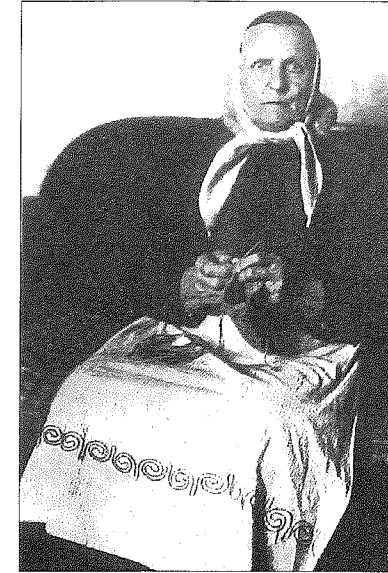
Kirjoittaja toteaa vanhan työtavan elävän käytännössä varsinkin karjalaisten keskuudessa ja joissakin Savon pitäjissä.

"Kyllä miehet näin tällaisia kintaita käyttivät. Jos jonkun emäntä ei osannut tehdä, teettivät kylällä", on Sakkolasta kotoisin olevan kintaantekijän lausunto.

Aino Huovinen Kangasalta löysi kätöksistään vielä vanhemman lehden kopioita. KINTAAN OMPELUSTA kerrottiin Kotiliedessä vuonna 1932, tekstin kirjoittaja fil. maisteri Aino Nissinen.

"Tahdotko kauniit ja lujat kintaat, sellaiset, jotka ovat kyllin lämpimät hiihtokäsineiksikin? Parhaimmat saat ompelemalla villalangasta ns. kinnasneulalla. Kinnasneula tehdään tavallisesti ohuesta luusta ja on paksun, tylpäkärkisen ja litteän parsinneulan näköinen. Tavallisella parsinneulallakin voi työn suorittaa."

Kirjoittaja suositti langaksi kotona kehrättyä villalankaa, valkeaa, harmaata tai mustaa. Kirjoittajan mukaan kintaan teko ei ole yhtä vaikeaa kuin sen selostaminen.



Kotilieden v. 1932 juttua kuvitti Tuomas Mälikäs kuva kinnasta neulovasta naisesta.

Riitta Ampuja, os. Susi, puolestaan muistuttaa, että Tyyne-Kerttu Virkin kirjassa "ITSE TUON SANOIKSIVIRKKI" on kirjoitus TERITTÄEN TEHTY KINNAS. Kirja on Virkki-Säätiön julkaisu vuodelta 1981 ja kinnastietoa löytyy sivuilta 50-53 sanoin ja kuvin.

"Äitini Lyydia Susi, os. Eeva (1908-2000) opetti neulakintaan teon minulle 1950-luvulla. Isäni Adolf Susi teki messingistä neulan, jossa reikä oli keskellä. Olen tehnyt muutamat kintaat, viimeksi miehelleni. Taito on tallella. Tiedän myös, että moni metsäpirttiläinen taitaa vielä kintaan teon ja valmis-taa niitä. Ei ole taito mennyt maanrakoon", vakuuttaa Riitta Ampuja.

Koska ohjeet ovat varsin pitkiä vaatisivat tilaa 3-4 sivua, niitä ei ole kokonaisuudessa mahdollisuus Suvannon Seudussa julkaista. Mutta ken ohjeet itselleen haluaa, toimitukseen tulleita kopioita voi tilata toimittajalta valokopioiden kustantamalla 20 markan hinnalla.

Isäni

Muistona isästäni on kuva seinälläni. En häntä oppinut tuntemaa en isäni polvella koskaan minä päässyt istumaan.

Hän koki saman kohtalon kuin moni muukin silloin... hänen kohdallaan sodan tiimellys pari viikkoa kesti vain.

Kuva sankari-isästä sielussani kovin vajavainen on. Äidin kuvaukset hänestä hyvin vähäisiksi jäi.

Parhaiten isäni luonnetta minä kirjeistä ammennan. Kirjeistä, jotka nuorelle vaimolleni ennen sotaa ja viimeiset alussa sodan sieltä jostakin kirjoitti.

Nuo kirjeet rakkaana muistona ovat ja niiden rinnalla valokuvat.

En isäni haudalle jouluna minä kynttilää viedä voi. Hänen leposijansa rajan takana vain ajatuksin saavutan.

Eeva Pusa

TULEEKOLEHTI PERILLE?

Jos et ole saanut Suvannon Seutua, ota yhteys toimitukseen p. 040 730 2622 tai kirjeitse os. Suvannon Seutu, Rautasemantie 375, 37500 Lempäälä

Karjala-kirjallisuuspalkinto Eeva Kilvelle

"Rajattomuuden aika on raskain kirjoitustyöni"

"Pelkään ja ikävöin.

Siksi on oltava rohkea ja voimissaan."

(Rajattomuuden aika, päiväkirjamerkintä 2.6.2000)

Marraskuisella kulttuuriviikolla Lempäälä-opiston kirjakahvilan karjalaisessa iltapäivässä oli juhlavieraana kirjailija **Eeva Kilpi**, karjalaisuuden henkilöitymä.

- Mie olen erittäin vanhanaikainen kirjoittaja. Mie tokutan tavallisella vanhalla kirjoituskoneella. Kun illalla on lihakset kipeinä, tietää tehneensä työtä, Eeva Kilpi sanoo ja kertoo monien ihmetelleen miksei hän käytä tietokonetta, "kun sillä on niin helppo korjata tekstiä".

- Kirjoittamisen idea ei ole korjaamisessa, vaan ajatuksen ja tekstin läheisessä yhteydessä. Käynnistän muistini loikoilemalla. Loikoillessa tulee rentoutunut olo ja muistot palaavat, toteaa Hiitolassa syntynyt Kilpi, joka on kirjoittanut evakoromaaneja sekä kuvannut naista ja hänen suhdettaan rakkauteen.

- Hiitola on miulle maailman napa, vaikka uskaltaako sitä täällä sakkolaisten keskellä ääneen sanoa, Kilpi aprikoi.

Syksyllä 2001 ilmestynyt *Rajattomuuden aika* sisältää kertomuksen Eeva Kilven lapsuudesta ja epilogin eli jälkisanat päiväkirjamerkinnöistä 60 vuotta myöhemmin. Hän purkaa kirjaan sodan aiheuttamia traumoja elämässään. On tultu lapsuuden syvänteistä nykyhetkeen jolloin elämä alkaa valmistua. 30. marraskuuta 1939 talvisota alkoi, Eeva Kilven lapsuus päättyi. Hän oli 11-vuotias. Ajanlasku alkoi sen jälkeen alusta.

- Sodan aikana mie olin kuin joku hyönteinen siellä mukana. En mie ym-



Eeva Kilvelle lapsuuden Karjala on aina rakas ja läheinen. Häntä surettasen nykyinen rappiotila ja venäläistyminen. Rajattomuuden aika - kertomus lapsuudesta teoksestaan hän sai kirjallisuuden Karjala-palkinnon.

märtänyt mitä tapahtuu. Lapsena en tiennyt itärajan uhkasta enkä sodan vaarasta, Kilpi muistelee. Rajattomuuden aikaa Kilpi kirjoitti seitsemän vuoden ajan, ja hän huokaa sen prosessin aikana olleensa hyvin väsynyt.

- Rajattomuuden aika on raskain työ miun kirjoistain. Sille ajalle sattui raskaita menetyksiä. Äitini kuoli 1995, ja vuotta myöhemmin kuoli vanhin poikani. Koko elämä tuntui keskeytyvän näiden rakkaiden menetykseen. Kirjoittaminen on ollut minulle takertumista elämään.

Menetykset ovat antaneet elämän jatkumisen mallin, selviytymismenetelmän.

Menetys voi olla myös saavutus: Karjalan menetyksestä Kilpi on luonut vaikuttavan kirjallisen tuotannon.

Hiitolan Raivattalan kylä, Linnavuori, suo, mummin asemaravintola. Mummi oli Eeva Kilvelle itsenäisen ja vahvan naisen ihanne. Muistikuvat ovat tarkkoja, mutta mielikuvitusta on joutunut hillitsemään. Muisti loikkii paikasta ja ajasta toiseen omapäisesti, Kilpi kuvaa kirjoittamistaan. Muistin loikimisesta Rajattomuuden aika saikin nimensä.

- Vanhemmiten lapsuus tulee läheisemmäksi. Pikkutyttö elää yhä sisimässäni, Kilpi kuvailee.

Vienan Karjalassa

Vuokkiniemi, Vuonninen, Kalevala (Uhtua), Paanajärvi, Jyskyjärvi. Siinä paikkoja, joita kiertelimme viiden päivän aikana toukokuun 2001 lopulla. Olimme matkassa pienellä porukalla. Ilmat olivat vielä kovin kylmiä tuolloin, jopa lunta näytteli matkamme aikana. Meille oli varattu majoitukset kylissä karjalaisperheissä. Näin saa läheistä tuntumaa siellä eläviin karjalaisiin.

Siellä ovat kaikki matkat pitkiä. Saa ajaa kymmeniä kilometrejä, on vain metsää ja paikoin kovin huonoja teitä ennen kuin tulee joku kyläpahanen. Vienan matka kannattaa suunnitella tunneissa, ei kilometreissä. Sanoimmekin, että vaikka Venäjällä on nafta puolta halvempaa kuin Suomessa, niin kyllä sitä meneekin puolta enemmän näillä teillä.

Kaikissa majapaikoissa puhuttiin selvää karjalan kieltä. Vastaanotto oli erittäin ystävällistä joka paikassa ja pöytäan pantiin parasta, mitä heillä oli. Yleensä kaikissa taloissa oli lehmä ja vuohia sekä jokunen lammis. Uhtualan talon 75-vuotias vanhaemäntä Mari Lisitsina kertoi, että joutui miinan rai-vaukseen sodan jälkeen. Eivät saaneet juuri mitään oppia, tuli vaan määräys lähteä. Hän kertoi, että heitä naisia kuoli astuttuaan miinaan. Nyt hän saa veteraanieläkkeensä samoin kuin veteraaninimiehet Venäjällä.

Jyskyjärvi, vanha karjalaiskylä kolmella saarella Tsirkkakemijoen suulla. Paikka, jossa Tsirkkakemi laskee suuremman kemijokeen. Olimme majoittuneet saareen, jonka kaikki talot olivat karjalaisia. Sinne johti riippusilta, noin 100 metriä pitkä, ja oli rakennettu 20 vuotta sitten valtion toimesta. Siihen saakka oli vain vene, jolla kuljettiin. Talvella voi aina jäätä pitkin kuljettaa, mitä ei voi siltaa pitkin viedä. Talon poika tuli lauantai-iltana 20 kilometrin päästä, jossa asuu perheineen, kävelemällä ja meni yöksi kalaan läheiselle järvelle. Kyllä olisi suonut hänelle suuremmankin saaliin, mitä hän tuolloin sai. Nimittäin hänellä oli kysymys elannosta perheelleen. Me täällä Suomessa usein käymme kalassa vain harrastuksen vuoksi.

Talon isäntä kertoi, että saareissa on turvallisempaa asua, kaikki rosvot eivät tule sinne. Varastelu ja kaikenlainen rosvous on yleistä myös siellä. Sta-

linin ajan vangitsemisista kuulee aina samanlaisia ja myös uusia ihmeellisiä tarinoita, kun sielläpäin liikkuu. Yhteistä on, että aina yöllä ne tulivat kolkuttelemaan ovelle, jos et ollut varautunut piilottautumaan tai päässyt pakenoon, niin alkoi tie, jolta harvoin oli paluuta. Jos he eivät saaneet siitä talosta miestä mukaansa, niin mentiin naapuriin, mutta kiintiö piti saada täyteen.

Saimme käydä niillä paikoilla, missä suomalaiset sotilaat olivat jatkosodan aikana olleet. Kis-kis –kukkulat, Eldankajärvi, Röhö ym. Näistä kaidistahan oli tehty myös lauluja silloin sodan aikana. Suomalaisen hyökkäysjatkui asemasotana vuoden 1944 Neuvostoliiton suurhyökkäykseen asti. Kis-kis –kukkulalle, joka oli Neuvostoliiton hallussa silloin, he ovat rakentaneet muistomerkin, jonka tykin piippu osoitti – niin, mihinkäs päin se osoittaa...

Myös suomalaiset ovat rakentaneet muistomerkkejä, muun muassa Makkarakukkulassa on pieni.

On erittäin hyvä, jos tällaisille matkoille sattuu mukaan veteraanivelji, joka on tuona aikana ollut siellä ja muistaa vielä. Röhössä oli karhu maantiepoliisina, joka kuitenkin enempää tarkastamatta poistui paikalta. Eldankajärven lähteestä vesi pulppusi erittäin voimakkaasti. Sitä vettä olivat lähialueen sotilaat paljolti käyttäneet. Tarun mukaan veden pitäisi olla tehokasta, mutta en tiedä mihin. Sitä me ihmettelimme, kuinka kaukana Karjalan korvessa suomalaiset olivatkaan olleet. Kaikki kalusto mukana ja huollon täytyi toimia. Ja tiet, mitä ne olivat silloin, kun eivät ole vieläkaan hyviä.

Kun nyt pysäytetään auto jonkun sisään painuneen ampumapesäkkeen luo kahvin keittoa varten, voi vain kuvitella millaista täällä oli silloin, lähes 60 vuotta sitten. Tänään on vain erämaan rauhaa. Puut ovat naavan peitossa, eivät ole saasteet sinne yltäneet. Ihmiset elävät tyytyväisinä kylissään, kaiken niukkuuden keskellä ovat onnellisia. Heissä elää vielä suomalaisuus; karjalaisuus.

Viljo Pitkänen

Hanna Kitunen

**TILAA OMA
SUVANNON
SEUTU!
VUOSIKERTA VAIN
20 EUROA**



Tätä koulua me kaikki olemme käyneet.

Viisitoista kesää...

Olen palannut lapsuuteni Karjalaan ystäväni ja koulukavereideni kanssa. Kuljemme samoja polkuja kuten ennen. Tärkeä syy on pitkät valoisat kesäpäivät, vaaleat yöt ja lämmin kukkiva maa. On sykähdyttävää tavata jokaisena kesänä lapsuutemme Karjalassa. Tämä on viidestoista kesä, jolloin palaamme menneeseen. Turha tarkeys ja kiire katoavat. Karjalassa elämämeno on verkkaista.

Tiitua

Kylä sijaitsee Sakkolan ja Pyhäjärven rajana kulkevat Kiis'ojan Pyhäjärven puoleisella rinteellä. Sakkolan puolella samalla kohtaa on Pannusaari. Linja-ajuto vie meidät kylään. Tie on hyvä. Jalkaudumme eri suuntiin. Alkukesän päivä on aurinkoinen. Maasto on hiekkakangasta ja kesä tuoksuu. Tuossa vasemmalla on Puputin harmaa hirsitalo. Edessä samalla puolella on Karppasen talo. Se on saanut sinertävän laudoituksen. Puusniekan talossa oli ennen kauppa. Nyt se näytti olevan asuinkäytössä.

Oikealla puolella hiekka-aholla vastapäätä Karppasta oli ennen nuorisoseuran talo. Nyt sitä ei ole. Venäläiset

ovat tehneet sen paikalle kaupan. Vaikea uskoa, että 57 vuotta sitten sinne mentiin iltamiin – vähän salaa, nuoria kun oltiin – mutta päästä täytyi. Nuoruus kun on aina samanlaista, ihanaa aikaa, joka on elettävä ja joka ei koskaan pala. Silloinkin oli kesä ja luonto tuoksui. Jotkut asiat muistaa vielä vanhanakin, niin kuin ne olisivat tapahtuneet vasta eilen.

Tie kaartuu eteenpäin Musakanlahteen. Ohitamme Musakan koulun, jota Tiituan lapset ovat käyneet.

Kiimajärvi

Paluumatkalla on pakko poiketa Kiimajärven rantaan. Siellä hiekkarannassa olemme kaikki Haitermaan koulua lapsena käyneet uineet. Nyt se hiekka on peittynyt ryteikön alle. Hiekkarantamme on kadonnut vuosien myötä, kuten lapsuutemme ja nuoruutemme. Mutta Kiimajärvi on yhä yhtä sininen kuin ennen.

Noitermaa-Pyhäjärvi-Sakkola

Jatkamme matkaa Noitermaahan. Koulun takana on suojaisa paikka juoda kahvit. Nykyinen koulun omistava perhe tuo penkkejä kauniiseen piha-

ansa yllätysvieraitten kahvinjuontia varten. Piha on täynnä kukkaistutuksia. Juomme yhdessä kahvit. Kesällä kahvi maistuu paremmalta ulkona.

Seuraava etappimme on Pyhäkylä. Siellä on keskuskoulu, jossa sota-aikana oli sotilassairaala. Lahjoitusmaatalonpoikien muistomerkki, kirkon paikka ja hautausmaa ovat paikoillaan. Alapuolella kirkasvetinen Pyhäjärvi.

Paluumatkalla käännyimme Voloskan tien kohdalta Sakkolaan. Kirkkopuisto ja hautausmaa ovat jokakesäiset käyntipaikat. Aika ei riittä enää muistomerkeillä käyntiin Terenttilässä. Päivä kallistuu iltaan. Vaikka onkin valoisaa yöhön saakka, on aika suunnata Kiviniemeen illalliselle.

Pannusaari – kotikylä

Toisena päivänä on vuoro käydä Pannusaarella. Salomäen jälkeen on Haitermaan koulu. Tämän koulun entisiä oppilaita on iso osa ryhmästämme. Pysähdymme valokuvaamaan. Nykyiset koulussa majailevat kesäleiriläiset ovat Pietarista. He saavat kuulla meidän olevan koulun entisiä oppilaita. Koulun on urakoinut Tahvo Valtonen 1925. Työt alkoivat syksyllä ja koulu vihit-



Helvin karamellit tekivät kaupansa Haitermaan koulun nykyisille kesäleiriläisille

tiin 10.10.1926. Matkalla mukana olleet Eino ja Aino ovat olleet oppilaina isänsä rakentamassa koulussa.

Jatkamme matkaa yli Viin'ojan. Siinä oli ennen vuolas kohiseva puro ja sen yli hyvä kivipylväinen silta, nyt siinä on märkä kosteikko ja tie on painunut. Hiljaa ja varovasti ajaen linja-automme pääsee yli. Tie on meille pannusaarelaisille tuttu tässäkin kunnossa, onhan tämä jo viidestoista kesä, kun tätä kuljemme.

Ohitamme Naskalin orvokkipellon, jota on jo vaikea tunnistaa pelloksi metsittymiseltään. Kyttärin kujaset jotenkin voi paikallistaa, sitten ovat oikealla Kiurun laidun ja pellot. Vasemmalta en erota Raamassopen kujasia, mutta ahopelto on pienentyneenä jäljellä. Sitten kylä jo alkaakin. Sen nykyinen nimi on Slavjanka (slaavien kylä). Ajamme ensin kylän läpi kuten aina, ja palaamme sitten takaisin kylän alkupäähän.

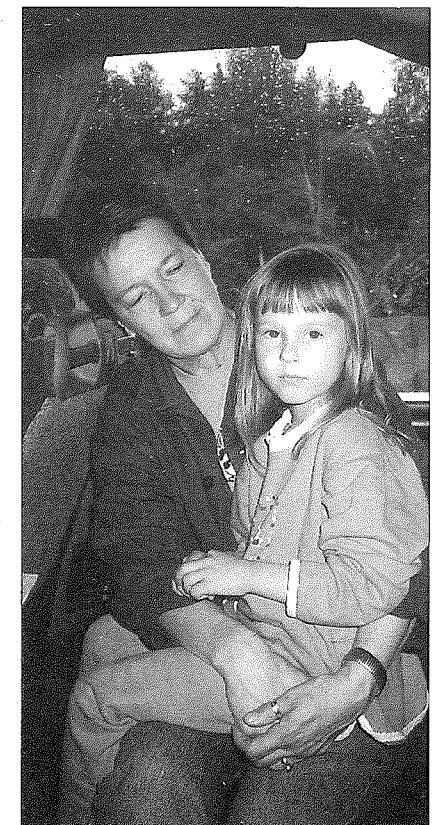
Niika – Kainuun tyttö

5-vuotias Niika on jo toisella kotiseutumatkallaan. Ensimmäisellä kerralla hän oli 2-vuotias. Hänen isoisovanhempiensa koti on pysähdyspaikkamme. Tältä matkalta hänelle muodostuu jo varmasti jonkinlainen kuva esivanhempiensa kotipaikasta. Nykyinen talon omistaja on jo vanha mummo, joka kahden poikansa kanssa asuu talossa.

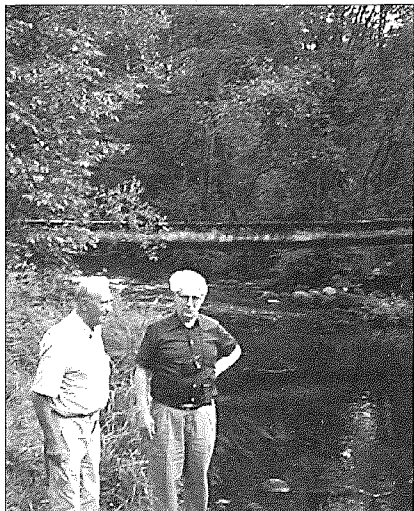
Iltapäivällä ajamme Metsäpirttiin Vaskelan koskelle ja Laatokan rantaan. Päivä on vähän sateinen, mutta juomme rannalla kahvit ja rohkeimmat tytöt Tuula ja Kaarina kokevat uidesaan Laatokan syleilyn.

Illalla vietetään motellin terassilla vielä yhdet syntymäpäivät ja kahdet Eskon päivät lahjoineen, puheineen ja onnittelulauluineen.

Kiitos teille kaikille matkalaisille lämpimistä halauksista, kiitos kukkista ja tarjoiluista, kiitos Sakarille ja muille kuorolaisille koskettavista onnittelulauluista. Ei missään voi niin riemuita, kuin Sakkolassa vain voipi. – MP



Tuula ja Niika kotiseutumatkalla.



Jutun kirjoittaja Yrjö Raaska (vas.) Saijajoen partaalla Arvo Räisäsen kanssa.

Oheisen otsikon alla Ryypön Viki kirjoitteli monen vuosikymmenen ajan mielenkiintoisia muisteluksiaan Suvannon Seudussa, pääosin kotikylästään Petäjärvestä, ja oli ottanut otsikoksi kylän ahon, joka kiinteästi liittyi kylän elämään ja tapoihin. Niistä muistoista hänen juttunsa sitten kumpusivat.

Kylän aho oli tasainen nurmikko kylän keskellä. Se oli liian laihaa hiek-

Ahon reunalta

kamaata kelvataksaan viljelykseen, vaikka olikin siinä peltojen keskellä. Se oli pääosin Voutilan, Iida ja Akseli Karvosen, maata alkaen Loposen ja Pulakan talojen luota muutamien sadan metrin pituisena Kaarinevan ja Raaskan talojen kohdalle. Ahon laidalla olin Jaakkolan talon rakennusryhmä, toisella laidalla Veikko Karvosen koti, itäpäässä Korpelaisen Juhon asunto. Vierellä teiden risteyspaikka Haasunti, jossa jokavuotiset juhannuskokot poltettiin. Petäjäjärven kaikki liikenne kulki tämän risteyspaikan kautta.

Aho oli tärkeä kylän kokoontumispaikka. Sitä käytettiin pallo- ja urheilukenttänä, sinne kokoonnuttiiin kesäiltoina ja viikonloppuisin kisailemaan ja toisiaan tapaamaan. Se oli myös vanhemman väen suosittu jutunkertojen paikka, vanhat Pietarin kävijät kertoivat mielenkiintoisia juttujaan vaiherikailta matkoiltaan ja niin kuunneltiin uteliaina. Aholla kerrottiin markkina-asiat, hevoskaupat, rautatien rakennusajat, vapaussodan tapahtumat ja kaikenlaiset entiset tapahtumat sekä ajan-kohtaiset kuulumiset. Tekäistujakin

juttuja taisi tulla, kun kertojilla riitti mielikuvitusta toisillekin jakaa.

Minun aikanani lähes jokailtaisia jutunkertoja olivat Loposen Ville ja Matti, usein myös Pietarin kävijä, karjan välittäjä Silvastin Matti, jolla oli ehtymätön varasto kerrottavaa Pietarin matkoista ja siellä sattuneista kummeluksista, vaikka kaikkia ei aina uskotukaan.

Silloin 1920-luvulla ei ollut tiedotusvälineitä kuin muutama patteriradio ja joitakin puhelimia, siksi aho oli myös tärkeä tietotoimisto. Minulle se oli merkittävä lapsuusajan ja nuoruusvuosien mieleen jäänyt paikka kotikylästä. Jokaisena kesäiltana sinne koontui paljon nuorta väkeä, joka sitten milläkin tapaa aikaansa kulutti. Jäljellä tänä päivänä ei ole montakaan ahon kävijää, ei kyllä ahoakaan.

Viljo Pulakka, Eino Suokas ja Veikko Karvonen lienevät viimeisiä ahon kulkijoita. Ahon omistajan Voutilan talon jälkeläisiä on ainakin Anna-Liisa Kallio, ja hänelläkin lienee ahon muistoja tallessa.

Yrjö Raaska



Kyläkeinu kankaalla 1920-luvulla Petäjäjärvellä Pitkänmäen päällä alikäytävän yläpuolella. Kuvassa ainakin Ville Kaustala, Nestori Nuora, sotilas mahdollisesti Benhart tai Viki Ryypö.



Kuvassa tietyvästi Ämmälän Antti, Ant-setä Karvanen (oik.) Ämmälän Juho eli Juho Karvanen, Toistalon Liisa (Karvanen), Ville Kaarineva (Karvanen), Loviisa Karvanen ja Hilda Kallonen. Takana oik. Anna-Liisa Naskali, Helena Ollila, Anna Suokas ja Helena Raaska, os. Karvanen.

Kotikylän muistoja Petäjäjärveltä

Usein muistelen mielessäin synnyinkotia Karjalan kannaksen, aikaa parhaimman lapsuuden ja nuoruuden vuosia siellä, sen läheisyyttä ympärillään.

Tutut polut taas kuljettaa kotipellon piennarten luo, ja sen metsiin, lapsuuden maisemiin hiekkarannoille lämpimän veen. Sen marjamaat ja onkipaikat ne vielä mieltäni lämmittelevät, joka kolkka kotoisen nurmikon tai suhahdus kesäisen tuulosen uuden tarinan kertoa vois, vipupuunikin kasvanut kankaillaan.

Näen niityt illan utuineen ja tuttujen mäkien harjat, karjan kulkevan kelloineen, Likolammen rannat ja Lännäjäjärven, uimarannat lasten ja aikuisten. Näen vesien valuvan hiljalleen yläjoessa Vuokselle päin,

kun ne pärskyen kulkivat koskessa ja ryöpässä kuohuen käy.

Kuulen huminan kotoisen hongikon, tuulen kulkeissa kankaillaan, käen kukkuvan laidassa lepikon kiurun kiittävän Karjalan kesää. Heinäpeltojen tuulessa heiluvan ja viljojen nousevat varret, elotalkoiden iloisen hyörinän ja syksyisten riihiin sauhut.

Kylän ahon pehmeän vihertävän muistan parhaiten kaikesta muusta, se oli leikkikenttäni lapsuuden ja kesäinen kisailun paikka. Se oli kenttänä nuorten urheilun ja vanhojen tarina paikka. Sinne kokosi väkensä kesäilloin, paljon hyörinää ollut lähellään, se on nähnyt leikin ja työn kesän iltoja siinä vietetty on, retket kulkeneet kautta sen. Monen syksyn siellä näin kuutamon

ja tarinat iloisten ukkojen ei unhoitu äärellään.

Ahon pintaan on vakonsa uurtaneet maitovankkurit matkalla Pietariin. Sen vierellä paloivat juhannuskokot Rapamäellä talkoita tanssittiin. Aho paljon tietäisi kertoa kylän vaiheista viereltään.

Sota kulki ahonkin yli paloi poroksi lapsuuden maat. Veikon kotia ei enää ole, poissa vanha Jaakkolan talo. Rapamäki vain seisoo paikallaan, kylän muistot ei hukkuneet sodan tuhkaan, ne säilyvät kirkkaina elämän iltaan.

Yrjö Raaska

Runomuistelmia on taannoin tehty Vesilahden karjalaisten illanviettoon, jonka Raaska esitti karjalaisten tapaa-misessa Pulakalla Kehrossa.

Handwritten notes at the bottom of the page:
 4.3.1.2.3...
 4.3.1.2.5...
 4.3.1.2.6...

Äidin muistelumatkalla Karjalassa löytyivät juuret

"Sain nykyhetken kuvia Karjalasta, takaa maamme rajojen...Pitäjästä – Sakkolasta, Keljan kylästä rakkaasta, lapsuuteni laiturilta, nuoruuteni tanhuvilta, paikalta, missä Suvanto siin-si, hiekkarinteet, hiekkarannat, lietteet pitkä viljapellot – Satumetsä suurenmoinen, Runteenmäen hallinnassa, paikan ylevän ympärillä."

Äidin kirjoitus valokuva-albumista 5.6.1981.

Kesäkuun alkupäivinä sireenien ja omenapuiden kukkiessa menetimme rakkaan äitimme. Äitimme Impi Lahtinen, os. Karppanen, oli kotoisin Sakkolan Keljasta. Impi oli syntynyt Hilja ja Reinhold Karppasen esikoisena Sakkolan Röykkylässä 17.4.1920. Hän kuoli kesäkuun 9. päivänä Kaupin sairaalassa Tampereella.

Äidin äiti Hilja oli lähtöisin Heinjoelta, omaa sukua Keskinen. Isä Reinhold oli Röykkylästä, jossa Karppasen kantasuku eleli. Karppasen perheeseen syntyivät Impin lisäksi Olavi, Lauri, Matti, Kauko, Helli, Teuvo, Anja, Kyösti, Lea ja Anneli.

Marraskuun 17. päivänä 1939 Karppasen perhe lähti evakkomatkalle. Mukaan he ehtivät kääristä tynnyliinan sisään vain rouhittuja ohrasuurimoita, joita riitti puuroaineksiksi pitkälle kevääseen asti. Evakkomatkalta perhe kotiutui ensin Rantasalmelle, sitten Sysmään, Vesilahdelle ja Ruovedelle ja parinkymmenen vuoden kuluttua Tampereelle. Impi avioitui ruoveteläisen Eero Lahtisen kanssa ja perheeseen syntyi kuusi lasta.

Äiti kertoi usein lapsuuden kotiseudustaan Sakkolasta, jota hän kaipasi elämänsä loppuun asti. Hänelle tuli Suvannon Seutu –lehti. Vuosikerrat aina 1970-luvulta lähtien löytyivät hänen jäämistöstään. Äiti luki lehden aina hyvin tarkkaan ja tutki kuvia suurenuslasilla. Lehdenluvun jälkeen



Nuoret kokoontuivat usein Lietteen pellolle. Äitimme kuvassa keskellä vaaleassa leningissä, hänellä oikealla puolellaan edessä Helli-sisko ja Kuupon Helena.

hän soitti sukulaisille ja ystäville ja sitten vaihdettiin mielipiteitä ja muisteluja, jotka lehti oli herättänyt.

Lapsuuden aika Keljassa

Karppasten kotitalo sijaitsi korkealla mäellä, josta avautui kaunis maisema Suvannolle. Vastapäisellä rannalla häämötti Lapinlahti, oikealla Kajava-saari.

Päällimmäisenä muistoin äidillä olivat kauniit, lämpimät kesät. Lapset viilettivät Runteen mäeltä Lietteen peltoja pitkin kirkasvetisen Suvannon rantaan uimaan. Ranta oli hienon hienoa kultaista hiekkaa, joka oli pohjassakin mennyt laineille virtauksen mukana. Rannassa kasvoi kahisevaa kaislaa. Pitkä matka oli kahlata "vonkan penkereeseen" asti.

Haparaisten nuorisoseurantalolla nuoriso vietti monet hauskat ilmat – tanhuten ja piirileikkejä leikkien, näytellen ja runoja lausuen. Porukalla tehtiin isoja keinoja, joissa myös joukolla hurjasti keinuttiin. Seurakunta oli

aktiivisesti mukana nuorison ajanvetoissa.

Lapset osallistuivat kaikkiin talon töihin. Jo pienestä pitäen piti lähteä paimeneen kauaksi kotoa. Heinätöihin osallistuivat kaikki, jopa äidit pienine vauvoineen. Ladon seinään tuettiin riuku, "vipu", jossa vauva nukkui turvassa käärmeiltä. Nuorimmat lapset laitettiin lasta liekuttamaan. Välipalana heinätoissa maistui perunakukko "jama-kan" kanssa sekä mustikkamölly.

Perinteet elävät

Karjalainen sukuperinne jatkui uudellakin kotiseudulla. Suku kokoontui usein yhteen. Karppasten suku oli suuri ja juhlia oli usein. Sukujuhlat kuuluvat oman lapsuuteni tärkeimpiin muistoihin.

Juhlissa nautittiin karjalaisen pito-pöydän monista herkuista. Tarjottavaa oli sen seitsemää sorttia. Pöydän antimet olivat emännän kunnia-asia. Suurimmat juhlat järjestettiin talkoovoimin. Meille lapsille oli suurta juhlaa,



Rukiin leikkuutalkoot Kuupon pellolla. Takana vasemmalla näkyvät ruiskuhilaat Karppasen pellolla. Kuvassa ylhäällä oikealla Juho Kuuppo ja Simo Kaartinen, alhaalla Emilia Kiuru, Kerttu Nuora, Eevi Viskari, Impi Karppanen ja nainen, jonka nimi ei ole muistissa. Kuva vuodelta 1937 tai 1938.

kun suvun naiset kokoontuivat tekemään piirakoita. Lapsen pantiin "alentelemaan".

Rotinarinkelit ja muut ruuat leivottiin viemisiksi, kun lähdettiin uutta vauvaa katsomaan. Palmusunnuntaina käytiin virpomassa kummit ja lähisukulaiset. Joulunaika oli pitkä. Silloin piti rauhoittua kotioloihin perheen pariin. Vasta tapanina päästiin vierailuille.

Karjalaisten sukujuhlista muistuu päällimmäisenä mieleen iloinen puheensorina, joka välillä ratkesi riemukaaksi nauruksi. Äiti häiri onnellisen touhukkaana leipomustensa ja siivouksiensa keskellä. Parasta piti olla pöydässä ja paikat siivottuina.

Äidin juurilla Karjalassa

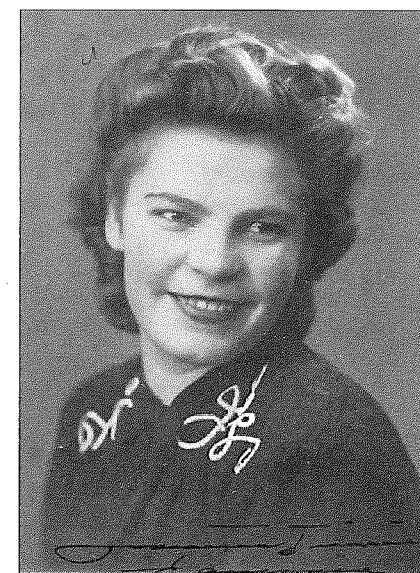
Loppukesästä kokosimme sisarusarjan yhteen ja lähdimme äidin muistelumatkalle Sakkolaan. Osallistuimme Hannu J. Paukun vetämälle opiskelijoiden matkalle. Ennakoon olin ajatellut, että auton ikkunasta katselisimme pelkkää metsää tai pusikkoja, mutta toisin kävi. Karjala avautui kaikessa kauneudessaan ja yhtäkkiä tajusimme,

mistä kaikesta äiti oli meille kertonut. Ymmärsimme, mitä he olivatkaan menettäneet!

Matkalla oli mukana aitoja sakkolalaisia, jotka kertomuksillaan tekivät kaiken eläväksi ja todelliseksi. Oli mahtava kuunnella entisiä asukkaita, jotka Karjalan murteella haastelivat ja kertoilivat. He saivat Karjalan elämään niin, että sielumme silmillä pystyimme kurkistamaan aikakauteen, joka jotenkin tuntui unenomaisen tutulta.

Linja-auton ikkunasta maisemia katsellen kävimme mielikuvissamme Kaarina Kekan entisellä koululla ja kuljimme yhdessä pienen tytön koulumatkaa. Kävimme myös vielä pystyssä olevala kotitalolla, jonka nykyiset asukkaat tulivat tervehtimään meitä lämpimästi. Hilseilleet maalit ja lahonneet laudat hävisivät, kun Kaarina johdatteli meitä 1930-luvun elämään. Tien toisella puolella omenatarhan muutamat harvat kakkärät laajenivat 70 kukkivaksi omenapuksi ja kaikki heräsi iloiseen eloon.

Väinö Leppänen katseli Haparaisten kylän vesioittunutta maisemaa, jossa muinoin avautuivat peltoaukeat. Hän



Äitimme Impi Lahtinen, os. Karppanen.

kertoi, kuinka oli paimenessa vuollut niin paljon vispilöitä, että äiti oli jo kieltänyt, "älä enää vuole vispilöi".

Soini Hartikaisen johdolla ihastelimme Hovinkylän uljasta seutua. Hiljennyimme lahjoitusmaatalonpoikien

jatkuu seur. aukeamalla.



Vanhoilla taistelupaikoilla.

muistomerkillä, joka on hyvänä esimerkkinä siitä, mitä sitkeällä uurastuksella on mahdollista saada aikaan.

Eino Patja teki Lapinlahdelta useita hevosmatkoja Hovinkylään. Kauniissa lahdenpoukamassa, muistomerkin lähellä oli paikka, jossa hevosia juotettiin ja uitettiin. Hovinkylän suuret mäet olivat hevosille ja huonoilla keleillä ajureillekin kova paikka, jonkun mäen nimikin oli Paskomäki.

Eino muisteli varhaisen jouluamun kirkkomatkaa hevoskyydillä ”Laplahdesta Sakkola kirkol”. Välyjen sisässä lämpimässä pikkuinen poika istui katseen valtavan tähtitaivasta, joka avautui reessä istujan silmien eteen. Hiljainen taival taittui halki nietosten kulusten helkkyessä ja pakkasen narskuessa jalasten alla. Tunnelma välittyi meille kuulijoille elävänä ja tuoreena vielä seitsemänkymmenen vuoden jälkeenkin.

Vanhoilla taistelupaikoilla

Salaa karkailleet kyöneleet pyyhkäistiin poskilta, kun vanhat sotapojat kertoivat Äyräpään taisteluista, kuinka he nuorina poikina olivat taistelleet

valtavaa ylivoimaa vastaan. Näimme itsemme palelemissa punkkereissa tai juoksemassa pitkin juoksuautoja tykistöryskkeen räiskiessä ympärillä. Oli se tunne selkäpiitä karmiva, kun näki auringossa kylpevän kauniin Äyräpään kirkonmäen ja katsoi ympärillä seiso- via vakavia nuoria miehiä tai oikeammin poikia kuvitellen heidät ryömi- mässä noilla rinteillä edessään vihollinen ja takanaan vuolas virta. Täällä isämmekin haavoittui vakavasti kesäl- lä 1944. Äidin veli Lauri kaatui Syvä- rillä.

Kaurakiisseliä tekemään

Matkaan lähtijöiden keskuudessa vallitsi heti alusta alkaen tietynlainen tuttuus ja sukulaisuus. Oli todella kiinnostavaa kuulla Karjalan murteella puhuttuja muisteluja ajon aikana. Karjalainen välittömyys ja lupsakkuus sal- li myös sen, että jokainen sai rauhassa kokea omat tunteensa omilla kotikon- nuillaan.

Kun linja-auto lähestyi äidin koti- paikkaa Keljaa, tuntui kuin olisin pal- lannut kotiin. Sydän onnesta pamp- paillen vedin keuhkoihini ilmaa, kun

ymmärsin, että olen todellakin täällä. Kevein askelin kiiruhdimme äidin ja- lanjäljillä kokeaksemme mahdollisim- man paljon. Ja löytyihän sieltä äidin istuttama lehtikuusi ja talon kivijalka. Enpä ole ennen kokenut moista: iloa ja naurua kyöneleet silmissä. Nämä sa- mat tunteet välittyivät koko mei- dän sisarusparveen. Yhtä liikuttunut tuntui olevan myös Keki Taisto, jon- ka kotipaikalla naapurissa kävimme.

Kotimatalla Suomen puolella jutte- limme Eino Patjan ja Väinö ja Kaarina Leppäsen kanssa karjalaisesta elämästä yleensä. Nauru maittoi, kun löysim- me yhteisiä tuttuja asioita. Sitä paitsi nyt tiedämme, mitä on kaurakiisseli tai hapankaalikeitto. Murumaito, peruna- velli tai kastaminen olivat jo ennestään tuttuja. Einolta saimme hyvän hapan- kaalireseptin, mutta kaurakiisseli on vielä kokeilematta.

Äidille olisi ollut niin paljon kerrot- tavaa matkan aikana nähdyistä ja koe- tusta. Jo elinaikanaan äiti siirsi meihin lapsiinsa karjalaisuuden, joka tällä matkalla vahvistui. Nyt me lapset Rei- no Lahtinen, Kari Lahtinen, Jarmo Lah- tinen, Maarit Leppänen, Marianne Tu-



Näin kauniina aukeni maisema Äyräpään kirkolta kesällä 2001.

runen ja Marjukka Viitala luemme Su- vannon Seudun äidin antamalla suu- rella kiinnostuksella.

Kiitoksia vielä kerran Hannulle ja

teille kaikille karjalaisille, jotka olitte kertomassa asioista. Löysimme juurem- me ja saimme kokea yhteistä heimo- laisuutta matkalla olleiden keskuudes-

sa. Rintaamme tuli sellainen polte, että sinne on päästävä pian uudelleen – toi- vottavasti jo ensi kesän.

Maarit Leppänen



Tarinat ja runot Mynämäellä

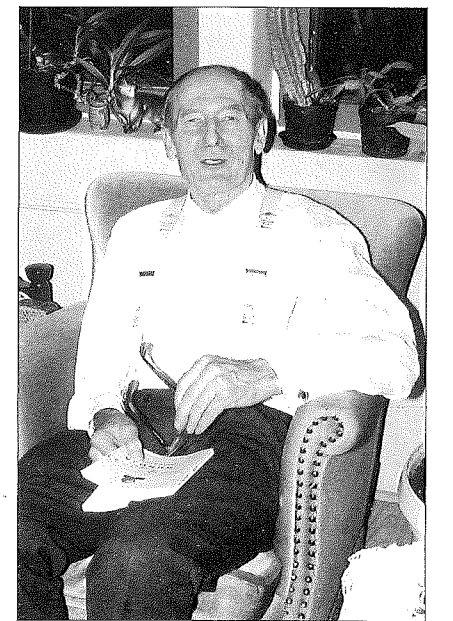
Mynämäen Karjalaiset vietti kaunis- ta Mikkelinpäivää tarinoiden ja runo- jen merkeissä Kaisa ja Matti Alistalon luona.

Marja Torikka luki runoja tätinsä In- kerin Toikan kirjoittamasta, 90-vuotis-

päivän kunniaksi julkaistusta runokir- jasta Rajan ja meren lapset. Runot he- rättivät kuulijoissa liikutusta ja muis- toja. Hannes Loposen esittämien lau- lujen jälkeen Kaija Hynnä luki kroni- kan Ennen ja nyt. Onnistuneita esityk-

siä höystivät isäntäväen tarjoamat ma- koisat kohvit.

Kuvassa seisomassa puheenjohtaja Irmeli Raunio, talon isäntä Matti Alis- talo, Esa Eeva, Marja Torikka, Irma To- rikka ja kirjailija Inkeri Torikka.



Sonnin Mari, nainen Palkealasta

Sonnin Mari, Maria Juhontytär Kurikka syntyi 24.5.1861 Raudun Kas-
kaalan kylässä. Mari meni naimisiin
Heikki Sonnin kanssa ja muutti mie-
helään Palkealaan, runokylään.

Maria muistelee hänen pojantyttä-
rensä Irja Laurila, o.s. Sonni.

Mari Sonni määritetään Suomen Kan-
san Vanhoissa Runoissa taitavaksi lu-
terilaiseksi laulajaksi. Hän on ilmeisesti
ollut esilaulajana tai osallistunut häi-
hin ja tallentanut muistiinsa vanhoja
laulajia.

Maria Sonnilta on tallennettu kaik-
kiaan 112 nimikettä runoihin. Irja Lau-
rila muistaa, miten mummo kävi laula-
massa Palkealan ortodoksisessa pappi-
lassa, jonka isäntä kirkkoherra Paavo
Rajamo vaimoineen arvosti kansanpe-
rinteen tallennusta.

Akateemiset nuoret kävivät Kannak-
sella vuosina 1934-36 keräämässä vii-
meiset laulujen rippeet. Kerääjinä oli-
vat sulo Haltsonen, Katri Kaukonen,
Lauri Laiho, Olavi Pennanen ja Jorma
Väänänen.

Irjan muistoissa Haltsonen on iloinen
ja mukava, ystävällinen. Haltsonen
kävi laulattamassa Maria myös Son-
neilla omassa tuvassa. – Koska mum-
mo ei ollut itkuvirsien laulaja, tilan-
netta ei tarvinnut lavastaa.

Laulattajien mukana kulki ilmeises-
ti myös taiteilija Toivo Talvi. Talvi
ikuisti yhden runonlaulajan kasvot ja
merkitsi taulunsa nimeksi Sonnin Mari,
nainen Palkealasta. Irja Laurila sai erää-
nä päivänä puhelinsoiton pitäjaseural-
taan ja tiedon, että taiteenkerääjän suu-
rostoksen joukossa oli erikoinen muo-
tokuva vanhasta runonlaulajasta.

Irja Laurila meni katsomaan kuvaa,
ja tunnisti jo eteisen ovelta akvarelliin
kuvatun naisen isoäidikseen Sonnin
Mariksi. Laurilat saivat ostaa taulun,
josta on jäljennös Karjalatalon yläsa-
lissa.

Kutoja, emonen

Sonnin Mari oli monitaitoinen emän-
tä, joka piti talon valtikkan itsellään.
Miniä teki työt pellolla ja navetassa,
Mari määräsi tuvassa. Irja Laurila muis-
taa, että mummo ompeli miehen puvun
käsin, koska ei osannut käyttää ompe-
lukonetta. Mari osasi käyttää kangas-
puita taiten ja hän teki jopa pirran eli
kaiteen pellavasta. Suutarinlangatkin
Mari osasi kehrätä, mikä vaati erityistä
taitoa.

Emännänvaltikka jäi kuitenkin Kar-
jalaan, kun evakko-ikä koitti. Mum-
mo oli evakossa muun perheen muka-
na mm. Vauhkosien talossa, jonka van-
haemäntä ei pitänyt Sonnin vanhasta
emännästä. Ehkä kränää aiheutti mur-
rekin. Mari kyseli aina, että ”miu koh-
tuin on”. Vauhkosien vanhaa emäntää
tämä ärsytti ja hän vastasi, että tuon
ikäinen nainen eikä tiedä missä on...

Evakko-ikä oli järkytys Sonnin Ma-
rille, joka oli aikaisemmin käynyt ai-
noastaan naapuripitäjässä Pyhäjärvel-
lä tyttärtään katsomassa – jalkaisin.
Sonnin Mari kuoli Rantasalmella vuon-
na 1948.

Kansanparannusta.

Mari taisi vanhan kansan parannus-
keinot, joita tultiin hakemaan Sonnil-
ta. Irja Laurila muistaa vielä muutaman
parannuskeinoon.

Pieni paimenpoika Armas pissi aina
alleen, ja mummo lupasi parannella
vaivan ja ottaa Armaksen paimenpo-
jaksen. Mummo paistoi paimenelleen
omat eväsleivät, joihin hän lisäsi ri-
ienmarjaa eli näsiä. Muutaman päivän
kuluttua Armas pääsi vaivastaan.

Maitorupea Mari paransi seuraavas-
ti. Halkaistuun lanttuun koverrettiin

kuoppa, johon laitettiin apteekista os-
tettua puuöljyä. Lanttukuppi laitettiin
savusaunaan oven yläpuolella oleval-
le laudalle ja näin lämmitetyllä öljyllä
voideltiin rupea. Sehän lähti.

Säärensä mummo piti hyvässä kun-
nossa ja vetreinä muurahaisten pirtul-
la. Keväällä otettiin puolen litran pul-
lollinen muurahaisia pesästä (ne tule-
vat, kun pullon suu voidellaan voilla).
Pullo laitettiin leipomisen jälkilämpöi-
seen uuniin siksi, kunnes muurahaiset
kuolivat. Sisältö laitettiin puuvillapus-
siin ja muurahaista tuleva neste pu-
ristettiin astiaan. Mönjään lisättiin puu-
öljyä ja tällä seoksella voideltiin sär-
keviä paikkoja.

Mari osasi hoitaa myös käärmeenpu-
remat, mutta rohto on jäänyt salaisuus-
deksi.

Iloinen mummo

- Mummo oli iloluontoinen ihminen
eikä hän osannut laittaa itseään surul-
liseen tilanteeseen. Siksi hän ei laula-
nut itkuvirsiä, Irja kertoo.

Irja kävi mummonsä kanssa usein
Palkealassa ortodoksisen kirkon tilai-
suuksissa. – Tämä oli aivan luonnol-
lista.

Pienelle Irjalle mummo lauloi ja las-
ki sormia:

*Harakka huttuu keittää,
Hännällä hämmentää,
Nuokalloa suolaa maistaa:
Onks suolaa, onks suurusta,
Onks makkuu, onks sakkuu?
Täl anna, täl anna,
Täl anna, täl anna,
Sitt täl en annakkaa!*

Anja Kuoppa

JOULUTERVEHDYS SAKKOLA-KORTEIN!

Sakkola-Museo on painattanut joulukortteja, joiden aiheena
on Sakkola. Kortteja myydään kätevissä paperitaskuissa.

Kortit maksavat 20 mk/ paperitasku, joka sisältää
8 kpl kortteja (plus postimaksu).

Korttien kuva-aiheina ovat taiteilija Martta Karvonen-
Olesenin talviaiheiset kuvat, Sakkolan kirkko sekä
varhaisimmat Sakkolaa esittävät väripostikortit.

Tilaa nyt, varaa jo ensi vuodeksi!

Kortteja voi tilata puhelimitse Juha Kuismalta p. 03-3748 341
tai os. Sakkola-Museo, PL 15. 37501 Lempäälä.

Tai puhelimitse Elsa Mäkelältä
p. 03-375 3408 tai 040 706 9483

Kysy kortteja myös Lempäälän, Vesilahden ja Punkalaitumen
paperi- ja lahjatavarakauposta.

Korttien tuotto käytetään lyhentämättä
Sakkola-Museon hyväksi.

Suvannon Seutu

Sakkolaista, metsäpirttiläistä
ja karjalaista perinnettä
vaaliva pitäjälehti.
Julkaisija Sakkola-Säätiö ry.

Päätoimittaja Marjo Ristilä-Toikka
p. 03- 3748 448, 040 730 2622
osoite Rautasemantie 375,
37550 Lempäälä

Metsäpirtin yhdyshenkilö,
toimittaja Anja Kuoppa
p. 044 28 44 330,
osoite Sovintola 1, 14240 Janakkala
sh-posti anjan@mail.htk.fi

Lehti ilmestyy 8 kertaa vuodessa
(helmi-, huhti-, touko-, kesä-, heinä-,
syys-, marras- ja joulukuu)
Painos 1500 kpl, Koko A4, sivuja 24,

Tilaushinta 20 euroa (n. 118 mk) /
vuosikerta
Pankki TSOP, 37500 Lempäälä
tilinumero 522803- 211955

Tilauskuponki SUVANNON SEUDULLE

Tilaan pitäjälehti Suvannon Seudun hintaan 20 euroa

Nimi

Osoite

Kestotilauksena ☐

Vuodeksi 2002 ☐

Lahjatilauksen saaja:

Maksaja

Laskutusosoite

Palautetaan osoitteella Suvannon Seutu, Rautasemantie 375, 37550 Lempäälä

Sakkola -museo -hankkeen postiosoite on:

**SAKKOLA-MUSEO/
SAKKOLA-SÄÄTIÖ**

PL 15

37500 Lempäälä

SAKKOLAN HISTORIA

Toinen, uusittu painos Sakkolan historiaa on edelleen saatavana, samoin kirja Sakkolan kylät tuvasta tupaan.

Kirjoja voi hankkia Osuuspankin konttorista Lempäälässä.

Kirjoja myyvät myös Eino Kuisma, Punkalaidun, sekä
Lempäälässä Anneli Kuisma ja Aaro Viskari
Anneli Kuisma hoitaa postitettavat tilaukset, puh. 03- 3748 410

Sakkolan historia II maksaa 70 markkaa ja
Sakkolan kylät tuvasta tupaan 110 markkaa.
Postilähetyksistä peritään lisäksi lähetyskulut.

**HANKKIKAA NYT PITÄJÄTEOKSIA
- VAIKKAPA LAHJAKSI!**

SAKKOLAN PITÄJÄ- JUHLAN VIDEO

Saatavissa nyt myös 50 minuutin mittainen pitäjäjuhla-video kesän
1997 juhlista Sakkolassa. Tilaa värikäs dokumentti historiallisista
juhlallisuuksista Karjalan kotikunnulta hintaan 150 markkaa.

TILAUKSET:

Ilpo Kuperinen puh. 03- 3738 195, 254 0640 tai 0400 307 550

Videota voi myös noutaa Crane Video Oy:n toimipisteestä
Tampereen Näsilinnankatu 28

tai Vesilahdesta Kuperisen kotoa Rautialantie 525.

Tilauksia otetaan vastaan myös Sakkola-Säätiössä.

PITO-KALAASI KY

Pitopalvelu Aila ja Kati Heikkilä, Tampere

Puh. 03-343 3902, 03-266 2002, 0400 548 526

Putkiliike P. Nuora Ky

37560 KULJU

Puh. 367 6100

**TILAA SINÄKIN
SUVANNON SEUTU**

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

*Seuraava lehti
ilmestyy helmikuussa.*

SUVANNON SEUTU

**Suvannon ympäristön
kotiseutulehti**

Ilmestyy vuonna 2002 8 kertaa

Tilaushinta

20 euroa/vuosikerta

Ilmoitushinnat

1 mk palstamillimetri (+alv 22%)

Pankki

TSOP, 37500 Lempäälä

Tilinumero 522803-211955

Toimitus Suvannon Seutu,

Rautasema, 37550 Lempäälä

Puhelin (03) 374 8448 iltaisin

tai 040 730 2622

Päätoimittaja

Marjo Ristilä-Toikka, Lempäälä

Metsäpirtin yhdyshenkilö

toimittaja Anja Kuoppa, Janakkala

p. 044 28 44 330

Toimituskunta

Esko Kallonen

Eero Koppanen

Ritva Koski

Juha Kuisma

Hannu Paukku

Aila Alanen

Anja Kuoppa

Taisto Virkki

Kirjapaino Vammaspaino, Vammala